

AZ EMBERI JOGOK EURÓPAI BÍRÓSÁGÁNAK ÍTÉLETEIBŐL

AZ EGYEZMÉNY 3. CIKKE. A KÍNZÁS TILALMA

Saadi Olaszország elleni ügye¹

Az ügy körülményei. A panaszos, Nassim Saadi tunéziai állampolgár, aki nyolcéves kisfiával és olasz partnerével Milánóban él. 2001 decemberében családi okokra tekintettel 2002 októberéig érvényes olasz letelepedési engedélyt kapott. 2002 októberében nemzetközi terrorizmus gyanújával előzetes le tartóztatásba került. Olaszországon kívüli országokban tervezett robbantások előkészítésében való részvétellel, okirathamisítással és orgazdasággal vádolták. 2005. május 9-én a milánói bíróság a terrorizmusra vonatkozó vádat bünszövetségben való részvételre módosította, és okirathamisítás miatt négy év hat hónap börtönbüntetésre ítélte. Mind az ügyesség, mind a panaszos fellebbezett. A fellebbviteli eljárás a strasbourgi döntés meghozatalakor még folyamatban volt.

Ezzel párhuzamosan 2005. május 11-én egy tunízi katonai bíróság a panaszost távollétében húsz év börtönre ítélte külföldi terrorista szervezetben való részvétel miatt. Saadit 2006. augusztus 4-én szabadon bocsátották Milánóban, és az olasz belügyminiszter egy terrorizmusellenes intézkedésekről szóló 2005-ös törvény alapján elrendelte kiadatását Tunéziának. A miniszter döntésében előadta: „az akta irataiból egyértelmű volt”, hogy a kérelmező „aktív szerepet” játszott egy olyan szervezetben, amely logisztikai és pénzügyi segítséget nyújtott fundamentalista iszlám sejtekben tevékenykedő személyeknek Olaszországban és azon kívül. A kérelmezőt ezért ideiglenes őrizetbe helyezték Milánóban.

Saadi úr politikai menekült státuszt kért, de ezt 2006 szeptemberében elutasították. Ezzel egy időben a strasbourgi bírósághoz fordult. Az EJEB felhívta az olasz kormányt, hogy az eljárás lefolytatása idejére függessze fel a kiadási eljárást. 2006. október 7-én a kérelmezőt szabadon bocsátották, mert ideiglenes őrizetét nem lehetett meghosszabbítani. Ugyanakkor október 6-án az olasz kormány jóváhagyta kiadatását Franciaországnak, ezért azonnal ismét őrizetbe vették. Egy hónappal később azonban megszüntették fogva tartását, mert olyan in-

formációk kerültek napvilágra, amelyek kizárták a Franciaországnak történő kiadatást.

A tunéziai olasz nagykövetség 2007 májusában kérte a tunéziai kormányt, hogy továbbítsa a kérelmező ellen hozott ottani ítéletet és adjon diplomáciai garanciát arról, hogy a panaszost nem fogják az egyezmény 3. cikkébe ütköző bánásmódnak alávetni kiadatása esetén. A tunéziai külügyminiszter válaszában hangsúlyozta, hogy országa részese a vonatkozó nemzetközi szerződéseknek és egyezményeknek.

Beadványában Saadi úr feltételezte, hogy Tunéziának történő kiadatása esetén kínzásnak és megalázó bánásmódnak volna kitéve. Emellett hivatkozott arra, hogy a távollétében a katonai bíróság által hozott ítélet sérti az egyezmény 6. cikkében biztosított tisztességes eljárásához való jogát, továbbá a családi kapcsolatok megszakítása ellentétes a 8. cikkel, valamint hogy kiadatása nem szükséges a közrend fenntartásához és azt nem nemzetbiztonsági indokokra hivatkozással rendelték el, ezért sérül a 7. kiegészítő jegyzőkönyv 1. cikkében biztosított joga.

*A határozat.*² A bíróság megjegyezte, hogy tudatában van a nemzetközi terrorizmus fokozódó veszélyeinek, és hogy az államok jelentős nehézségekkel szembesülnek, amikor saját állampolgáraikat akarják megvédeni a terrorista támadásoktól. Azonban mindez nem teheti kétségessé az Egyezmény 3. cikkében foglalt tilalom abszolút jellegét.

Az Egyesült Királyság mint az eljárásba beavatkozó harmadik fél az olasz kormánnyal együtt úgy érvelt, hogy az államoknak mérlegelniük kell egyrészt a kiadott személlyel szembeni esetleges kínzás lehetőségét, másrészt ugyanazon személynek a közösségre való veszélyességét. Az, hogy a kérelmező súlyosan veszélyes, nem ellensúlyozhatja azt a tényt, hogy kiadatása esetén bántalmazásnak lenne kitéve. Az Egyesült Királyság mint beavatkozó harmadik fél az olasz kormánnyal együtt úgy érvelt, hogy azok esetében, akik nemzetbiztonsági kockázatot jelentenek, a kínzás veszélyét megbízható bizonyítékokkal kell igazolni. A bíróság szerint ez a megközelítés nem egyeztethető össze a kínzás abszolút tilalmával, hiszen ez azt jelenti, hogy magasabb bizonyítási küszöb alatt a nemzetbiztonság védelme érdekében tolerálható lenne a kiadott személyekkel szembeni

embertelen bánásmód. A Nagykamara álláspontja szerint a 3. cikk sérelméhez elegendő, ha bizonyított, hogy kiadatása esetén az egyénnel szemben a fogadó országban fennáll a kínzás veszélye.

A strasbourg-i bíróság ítéletében hivatkozik olyan nemzetközi szervezetek jelentéseire, mint az Amnesty International vagy a Human Rights Watch. Ezek számos olyan esetről számolnak be, amelyekben a terrorizmus megelőzéséről szóló 2003-as törvény alapján fogva tartott és elítélt személyeket kínzásnak és embertelen bánásmódnak vetették alá. A tunéziai hatóságok az ezzel kapcsolatos beadványokat nem vizsgálták ki, a legtöbb esetben nyomozást sem indítottak. A bíróság álláspontja szerint ezek a jelentések megbízhatók, és az olasz kormány semmilyen bizonyítékot nem tudott felmutatni, amellyel megdöntötte volna az ezekben foglalt megállapításokat. Saadi úr elítélését az Amnesty International is megerősítette, és a bíróság mindezek alapján megalapozottnak tartotta a kérelmező félelmét, hogy kiadatása esetén az egyezmény 3. cikkében tiltott bánásmódban részesülne.

Végül a testület megjegyezte: a tunéziai kormány semmilyen garanciát nem adott arra, hogy a kérelmezőt nem kínoznák meg hazatérése esetén. Az, hogy egy állam ratifikálta a vonatkozó nemzetközi egyezményeket, nem jelenti azt, hogy azok biztosítják is a hatékony védelmet az adott országon belül.

Mindezek alapján a Nagykamara megállapította, hogy Saadi kiadatása sértené az egyezmény 3. cikkét, a kérelem fennmaradó részét pedig nem tartotta szükségesnek megvizsgálni.

AZ EGYEZMÉNY 7. CIKKE. BÜNTETÉS KISZABÁSÁNAK TILALMA TÖRVÉNYI RENDELKEZÉS NÉLKÜL

Kafkaris ügye Ciprus ellen³

Az ügy körülményei. A kérelmező, a Kafkaris néven ismert Panayiotis Agapiou Panayi életfogytig tartó börtönbüntetését tölti a nicosiai központi börtönben. 1989. március 9-én egy limassoli bíróság bűnösnek találta három rendben elkövetett, előre megfontolt emberölésért, és mindhárom gyilkosságért életfogytig tartó szabadságvesztésre ítélték. A panaszos egy autóba rejtett bombával egy férfit és két gyermeket ölt meg. A bíróság büntetéséről szóló tárgyalása során az ügyészség kérte, a bíróság vizsgál-

ja meg a büntető törvénykönyv által használt „életfogytig tartó szabadságvesztés” kifejezés pontos tartalmát, különösen pedig azt a kérdést, vajon az életfogytig tartó elítélés valóban a vádlott életének hát-

ralévő idejére, vagy csak a vonatkozó börtönszabályokban meghatározott 20 évre vonatkozik-e. A bíróság az első értelmezést fogadta el. A panaszosnak a bírósági döntés ellen a Legfelső Bírósághoz benyújtott fellebbezését 1990. március 21-én elutasították. Mindazáltal amikor börtönbe vonult, a börtönhatóság átadott egy feljegyzést,

amely szerint jó magaviselet esetén szabadon bocsátásának időpontja 2002. július 16. Fegyelmi vétség miatt ezt az időpontot később 2002. november 2-ára halasztották.

Előtte azonban, 1992 októberében a Legfelső Bíróság alkotmányellenesnek nyilvánította az érvényes börtönszabályzatot, és 1996-ban új börtöntörvényt fogadtak el. Ez kizárta az életfogytig tartó szabadságvesztésre ítélték jó magaviselet miatti kedvezményes szabadlábra helyezését.

A panaszost nem bocsátották szabadon 2002-ben. A 2004 januárjában benyújtott *habeas corpus* kérelmét a Legfelső Bíróság elutasította.

A kérelmező beadványában az egyezmény 3. és 5. cikkére hivatkozva sérelmezte, hogy az életfogytig tartó szabadságvesztés nem csökkenthető, valamint a börtönhatóságok által meghatározott időponton túli fogva tartása jogellenes volt, ezáltal folyamatos szorongásnak és bizonytalanságnak volt kitéve a jövőjét illetően. Emellett egyezményellenesnek ítélte, hogy elítélését követően megváltoztak a börtönbüntetésre vonatkozó szabályok, és az eredetileg 20 éves börtönbüntetését visszaható hatállyal határozatlan idejűre módosították. Továbbá az Egyezmény 14. cikkére alapozva nehezményezte, hogy míg más hasonló elítélteket 20 év után szabadlábra helyeztek, őt teljesen megfosztották ennek lehetőségétől.

*A határozat.*⁴ A 3. cikk sérelmét illetően a Nagykamara megállapította: nem felel meg a valóságnak, hogy az életfogytig tartó szabadságvesztésre ítélteteket a ciprusi jog teljesen megfosztja a szabadlábra helyezés lehetőségétől – az elnök a legfőbb ügyéssel egyetértésben eltérhet a szabálytól, anélkül, hogy a jog meghatározná a minimális börtönbüntetés időtartamát ezekben az esetekben. Ezért a kérelmező nem hivatkozhat arra, hogy folyamatos fogva tartása sértené a kínzás és megalázó bánásmód tilalmát. A bíróság fontosnak tartotta megjegyezni, hogy tudatában van a jelenlegi ciprusi megoldás hiányosság-

gainak, de értékelte, hogy a kormány tett intézkedéseket ezek korrigálására.

A vonatkozó szabályozás nyilvánvalóan lelki megrendülést okozott a kérelmezőnek, de a bíróság megítélése szerint ez nem érte el a 3. cikk sérelmének megállapításához szükséges minimális szintet: az ítélkező bíróság döntése egyértelmű, és a jogszabály-változás hat évvel a tervezett szabadlára helyezést megelőzően lépett hatályba. Így nem állítható, hogy a panaszos valós reményeket táplálhatott a rövidebb börtönbüntetést illetően. Az életfogytig tartó szabadságvesztés természetéből adódóan magában hordoz egyfajta bizonytalanságot a szabadulás lehetőségével kapcsolatban, de ez nem alapozza meg az egyezmény sérelmét.

Mivel az eljáró bíróság ítélete egyértelműen kimondta, hogy a kérelmező élete végéig börtönben marad, a börtönhatóság által kibocsátott feljegyzés még nem tette jogellenessé fogva tartását az iratban megjelölt időponton túl. Ezért a bíróság az 5. cikk 1. bekezdésének sérelmét sem találta megalapozottnak.

A 7. cikkel összefüggésben a bíróság megállapította: a kérelmező elítélése és a kiszabott büntetés megfelelt az ítélethozatalkor hatályban lévő büntető törvénykönyvnek. Ezt követően a testület megvizsgálta, vajon az életfogytig tartó szabadságvesztés büntetésre vonatkozó nemzeti jogszabályok megfeleltek-e a hozzáférhetőség és előreláthatóság követelményének. Bár amikor a panaszos elkövette a gyilkosságokat, a büntető törvénykönyv szabálya szerint életfogytig tartó szabadságvesztés is kiszabható volt, a büntetés-végrehajtó hatóságok olyan szabály alapján dolgoztak, amely szerint legfeljebb 20 évig lehet valakit börtönben tartani. A kormány is elismerte, hogy a büntetés-végrehajtás során a börtönszabályzatot, nem pedig a törvényi szabályozást vették alapul. Ezért a bíróság megállapította, hogy a bűncselekmény elkövetése idején a ciprusi jog nem tartalmazta kellő pontossággal a büntetésre vonatkozó szabályokat, így azok nem voltak előreláthatók a kérelmező számára. Ezért Ciprus megsértette az egyezmény 7. cikkében foglalt tilalmat.

Ugyanakkor a bíróság nem fogadta el azt az érvet, hogy a kérelmezőt visszaható hatállyal súlyosabb büntetésre ítélték. Bár a börtönbüntetésre vonatkozó szabályok időközben változtak, nem állapítható meg, hogy a panaszost az eljáró bíróság döntésében foglalnál hosszabb börtönbüntetéssel sújtották. E tekintetben tehát nem áll fenn a 7. cikk sé-

relme. Hasonlóképpen a diszkrimináció tilalmának megsértését sem találta megalapozottnak a Nagykamara.

AZ EGYEZMÉNY 8. CIKKE. A MAGÁN- ÉS CSALÁDI ÉLET TISZTELETBEN TARTÁSÁHOZ VALÓ JOG

Emonet és mások Svájc elleni ügye⁵

Az ügy körülményei. A kérelmező Isabelle Emonet, az édesanyja, Mariannick Faucherre, valamint az édesanya partnere, Roland Emonet, akit a lány az apjának tekint. Mariannick Faucherre és Isabelle vér szerinti apja 1985-ben elváltak, a kérelmezők 1986 óta együtt élnek, Isabelle pedig 1992-ig lakott együtt a családdal. 2000 márciusában Isabelle Emonet-t súlyos betegséggel diagnosztizáltak és ezt követően deréktól lefelé megbénult. Bár megtartotta saját otthonát, édesanyja és Roland Emonet folyamatos támogatására és segítségére szorul. Annak érdekében, hogy jogilag is családnak minősüljenek, Emonet úr örökbe kívánta fogadni Isabelle-t. 2001 márciusában a genfi kantoni bíróság jóváhagyta az örökbefogadást.

Ugyanakkor az anyakönyvvezetői

hivatal tájékoztatta az édesanyát, hogy az örökbefogadás eredményeként az ő szülői kapcsolata a lányával megszűnt.

Az édesanya és lánya tiltakozott a szülői kapcsolat megszüntetése ellen. A kantoni hatóság a svájci polgári törvénykönyv 267. cikkére hivatkozva ezt elutasította, mivel a jogszabály szerint az örökbefogadással a fennálló szülői kapcsolat jogilag megszakad, kivéve, ha az örökbefogadó és a szülő házасok. A kérelmezők ebben az esetben csupán együtt éltek, de sosem házасodtak össze. Az illetékes miniszter 2001 szeptemberében formálisan is elutasította a szülői kapcsolat helyreállítását. A kérelmezők ezt követően bírósághoz fordultak: párhuzamosan kértek az anya-lánya közötti jogi kapcsolat helyreállítását és az örökbefogadási döntés hatályon kívül helyezését. Az elsőfokú közigazgatási bíróság helyt adott az első kérelemnek és elrendelte az anyakönyvi nyilvántartásban a szülői kapcsolat visszaállítását. A szövetségi hatóság fellebbezésére azonban a szövetségi fellebbviteli bíróság hatályon kívül helyezte az ítéletet. A döntés szerint a svájci jog nem teszi lehetővé a közös örökbefogadást az együtt élő, de nem

házasságok. A strasbourgi bírósághoz eljuttatott beadványukban a kérelmezők a családi élet tiszteletben tartásához fűződő joguk megsértését állították.

*A határozat.*⁶ A bíróság álláspontja szerint a szülői kapcsolat megszüntetése Isabelle Emonet és édesanyja között beavatkozást jelentett a kérelmezők 8. cikkben biztosított jogába. A testület értelmezése szerint a 8. cikk nem csak az állam önkényes beavatkozásától védi az egyént; bizonyos esetekben a hatékony joggyakorlás érdekében pozitív kötelezettséget is ró a hatóságokra. Bár az örökbefogadáshoz való jog nem része az egyezménynek, ez nem jelenti, hogy az államnak ne lenne semmilyen kötelezettsége a családi kapcsolatok kialakítása és fenntartása során. A svájci kormány azzal érvelt, hogy a kérelmezők elkerülhették volna a sérelmezett helyzetet, ha az édesanya és partnere összeházasodott volna. Ezzel kapcsolatban a bíróság megjegyezte: az állam nem szólhat bele, hogy a párok milyen együttélési formát választanak. A 8. cikk szerinti családfogalom nem a házasságon alapuló kapcsolatot védi.

A kormány hivatkozott a gyermekek örökbefogadásáról szóló európai egyezményre is, amely kimondja, hogy az örökbefogadással a korábbi szülői kapcsolatok megszűnnek. A bíróság fontosnak tartotta hangsúlyozni, hogy az Európa Tanács tagállamai közül csupán tizennyolcan részesei ennek az egyezménynek, és jelenleg is folyamatban van a szabályozás reformja, amely nem tenné főszabállyá a vér szerinti szülővel való kapcsolat megszakadását a házastárs vagy a bejegyzett élettárs örökbefogadása esetén. Az egyezményt mint „élő dokumentumot” a mindenkorai körülményeknek megfelelően kell értelmezni.

A felek nem vitatták, hogy a korlátozásnak volt törvényi alapja, a svájci polgári törvénykönyv vonatkozó rendelkezése. A kormány szerint a beavatkozás célja a közérdek, különösen a gyermek fizikai és lelki fejlődésének védelme. A bíróságot ez az érv nem győzte meg: jelen esetben ugyanis az örökbefogadott személy felnőtt, aki maga is hozzájárult az örökbefogadáshoz. A felhívott legitim célnak a konkrét ügy szempontjából is relevánsnak kell lennie. Ugyanakkor a testület helyesebbnek látta a szükségesség kapcsán eldönteni, vajon a családi kapcsolat felbontása összeegyeztethető-e az egyezményvel.

A kormány szerint 1972-ben, amikor a közös örökbefogadás szabályait megalkották, a vér szerinti szülővel való kapcsolat megszüntetése nyomós társadalmi szükség volt. A jogkorlátozás ebben az esetben – az állam érvelése szerint – arányos az elérni kívánt céllal. A bíróság szerint ez az érvelés nem releváns a jelen ügyben, hiszen figyelmen kívül hagyja a kérelmezők helyzetét. A testület álláspontja sze-

rint a családi élet tiszteletben tartása ebben az esetben azt jelentette volna, ha a svájci hatóságok mind a biológiai, mind a szociális körülményeket figyelembe veszik, így a kérelmezők életkorát, egészségi állapotát, hiszen ezeket a jog nem láthatta előre. A panaszosok kérelmének elutasítása senkinek nem szolgálta az érdekét. Mindezek alapján Svájc megsértette az egyezmény 8. cikkét.

E. B. Franciaország elleni ügye⁷

Az ügy körülményei. A panaszos, E. B. óvónő, aki 1990 óta él együtt párjával, a pszichológus R.-rel. 1998 februárjában E. B. benyújtotta örökbefogadásra irányuló kérelmét a Jura Szociális Szolgálathoz. Az eljárás során említette, hogy stabil homoszexuális kapcsolatban él párjával. A szociális munkás és a pszichológus által készített jelentés alapján az eljáró testület 1998 novemberben javaslatot tett a kérelem elutasítására, melyet a szolgálat elfogadott. A panaszosnak a közigazgatási eljárásban benyújtott kérelmét is elutasították. Mindkét döntés az apai minta hiányára hivatkozott, valamint a panaszos hátrányára értékelték, hogy partnere nem meggyőzően támogatta örökbefogadási terveit. A panaszos a közigazgatási bíróságnál megtámadta a fenti határozatokat, és a bíróság mindkettőt hatályon kívül helyezte. A közigazgatási hatóság fellebbezésére azonban a közigazgatási fellebbviteli bíróság megsemmisítette az elsőfokú bírósági határozatot. A döntés kimondta, hogy az elutasítás alapja nem a panaszos „választott életstílusa” volt, ezért nem állapítható meg az egyezmény 8. cikkének sérelme.

A panaszos úgy vélte, hogy örökbefogadási kérelmét kizárólag szexuális irányultsága miatt utasították el, ezért az ügyet a francia Államtanács elé vitte. Az Államtanács elutasító döntésében hangsúlyozta: a közigazgatási fellebbviteli bíróság döntéshozatala során nem E. B. szexuális orientációját, hanem az örökbefogadott gyermek szükségleteit és érdekét vette alapul.

A strasbourgi bírósághoz benyújtott kérelmében E. B. az egyezmény 14. cikkének a 8. cikkel összefüggésben való megsértését állította, mivel az örökbefogadás iránti eljárás során szexuális orientációja miatt hátrányosan megkülönböztették és ezzel megsértették a magánélethez való jogát.

*A határozat.*⁸ Az eljáró kamara 2006. szeptember 19-én átadta hatáskörét a Nagykamarának. Az elfogadhatóság kapcsán a bíróság leszögezte, hogy bár sem a francia jog, sem pedig az egyezmény 8. cikke nem garantálja a családalapításhoz vagy az örökbefogadáshoz való jogot, a magánéletnek a 8. cikk alatt

elfogadott értelmezése elég tág ahhoz, hogy magában foglalja a más személyekkel történő kapcsolat kialakításának és fenntartásának jogát. Ami a hátrányos megkülönböztetést tiltó 14. cikket illeti, annak alkalmazásához nem elengedhetetlen jelen esetben a 8. cikk megsértése, elegendő, hogy a sérelmezett magatartás a jog hatálya alá esik. Ebben az esetben a francia jog engedi, hogy egyedülálló személyek örökbe fogadjanak, és kialakította az erre vonatkozó eljárást. Mivel az állam a 8. cikk alapján fennálló kötelezettségén túlmenve kialakította ezt a jogot, alkalmazása során nem járhat el diszkriminatív módon. Az egyezmény 14. cikke pedig magában foglalja a szexuális orientáción alapuló hátrányos megkülönböztetés tilalmát, így a felhívott jogok alkalmazhatók az ügyben.

A bíróság az ügy érdeméről hozott döntésében fontosnak tartotta leszögezni: E. B. ügye eltér a korábban egyezménykonformnak ítélt Fretté-ügytől. Annak ellenére, hogy mindkét ügy alapjául a homoszexuális kérelmező örökbefogadási kérelmének megtagadása szolgált, a jelen ügy számos ponton eltér az előzőtől. Bár a másik nemhez tartozó szülői minta szükségessége mindkét ügyben szerepelt érvként, itt a hatóságok nem hivatkoztak a kérelmező választott életstílusára. Emellett E. B. esetében a döntéshozók elismerték szülői képességeit, a Fretté-üggyel ellentétben viszont itt a partner hozzáállása okozott problémát. A bíróság értelmezése szerint a francia hatóságok két érvre alapozták elutasító döntésüket. Egyrészt az ellentétes nemhez tartozó személy hiányára, de a bíróság szerint önmagában ez az érv nem szükségszerűen problematikus. Azonban a panaszost ezzel az előírással gyakorlatilag megfosztják a hatékony joggyakorlás lehetőségétől. A testület véleménye szerint ez önkényes jogalkalmazáshoz és végső soron a hozzájárulásnak a kérelmező homoszexualitása miatti megtagadásához vezethet.

Az elutasítás másik indoka a panaszos partnerének hozzáállása volt, amely miatt a hatóságok arra a következtetésre jutottak, hogy a gyermek örökbefogadásának garanciái hiányoznak a kérelmező életében. A bíróság szerint a francia hatóságok jogosan vették figyelembe ezt az érvet, és nem állapítható meg, hogy e kifogás elbírálása során a kérelmező szexuális orientációja releváns lett volna.

A fenti két elutasítási okot a bíróság együttesen vizsgálta. A közigazgatási eljárásról a testület megállapította: az eljáró hatóságok az ügyet befolyásoló valamennyi tényezőt figyelembe vették, így nem állítható, hogy csak a második kifogásra támaszkodtak volna. A bírósági eljárásban a fenti két érv ki egészült a panaszos életstílusára történő utalással.

Az Államtanács szintén az apai modell hiányával és a megkérdőjelezhető partneri elhivatottsággal indokolta döntését, és kimondta, hogy az életstílusra vonatkozó megjegyzés nem értelmezhető a panaszos homoszexualitására – mint elutasítási indokra – történő utalásként, ezért a bírósági döntések a jogi szabályozás keretein belül maradtak.

A bíróság azonban fontosnak ítélte, hogy E. B. szexuális orientációjára számos alkalommal hivatkoztak az eljáró nemzeti hatóságok és bíróságok; az iratokból egyértelmű, hogy a döntéshozatal során ez döntő érvként szolgált. A homoszexualitásra hivatkozás implicit módon tetten érhető a dokumentumokban.

Mindezek alapján a panaszost megkülönböztetés érte, ezért meg kell vizsgálni, vajon volt-e a diszkriminációnak legitim célja, és ha igen, vajon fennállt-e ésszerű arányos kapcsolat az alkalmazott intézkedés és az elérni kívánt cél között. A szexuális orientációt érintő ügyekben különösen meggyőző és nyomós érveket kell felmutatni, hogy a 8. cikkel összefüggésben alkalmazott eltérő bánásmód igazolható legyen. A bíróság megállapította: mivel a francia jog megnyitotta az egyedülálló személyek részére is az örökbefogadást, ezzel akár azt is lehetővé tette, hogy egyedülálló homoszexuális személy fogadjon örökbe. A kormány által felhozott érvek e jogi háttér tükrében nem tekinthetők meggyőzőnek. Emellett a francia polgári törvénykönyv hallgat a másik nemhez tartozó szülői minta szükségességéről, és az Államtanács döntése szerint a panaszos rendelkezett azokkal a személyes tulajdonságokkal, amelyek egy gyermek felneveléséhez szükségesek.

A Nagykamara tehát 10:7 arányban megállapította a 14. cikk megsértését a 8. cikkel összefüggésben, mivel a szexuális orientáción alapuló különbségtételt tiltja az egyezmény.

AZ EGYEZMÉNY 10. CIKKE. A VÉLEMÉNYNYILVÁNÍTÁS SZABADSÁGA

*July és Sarl Libération Franciaország elleni ügye*⁹

Az ügy körülményei. Az egyik kérelmező Serge July, a *Libération* című francia napilap igazgatója, a másik panaszos a SARL Libération nevű magáncég, amelynek July úr az ügyvezetője volt a kérdéses időszakban. 2000. március 14-én az újság cikket közölt Bernard Borrel bíró 1995 októberében, Djiboutiban vitatott körülmények között bekövetkezett haláláról tartott sajtótájékoztatóról. A bíró halálával kapcsola-

tos nyomozás nagy médiafigyelmet kapott. A sajtótájékoztatóval a bíró özvegye kívánt nyilvános felhívást intézni az igazságügy-miniszterhez, hogy a bírák felügyeletével megbízott hatóság indítson vizsgálatot a nyomozásért felelős két bíró ellen. A sajtótájékoztatót az özvegy, a jogászai és néhány más bíró, köztük a Bírák Szakmai Egyesületének (*Association Professionnelle des Magistrats*) és a Bírák Szakszervezetének (*Syndicat de la Magistrature*) elnöke számos kérdést és kritikát fogalmazott meg a nyomozás lefolytatásával kapcsolatban.

A nyomozással megbízott két bíró az *Egy bíró halála: az özvegy támadása a bírák és a rendőrség ellen* című írás miatt rágalmozási pert indított az újságírók ellen. A cikkben olvasható, hogy az özvegy állítása szerint eljáró bírák előítélettel viselkedtek az ügy iránt, a szakmai egyesület vezetője szerint a nyomozást „bizarr” módon folytatták le, a szakszervezeti vezető számos eljárási hibáról beszélt, valamint felrötták az eljárás lassúságát. 2001. március 13-án a büntetőbíróság felmentette a kérelmezőket, csupán az előítéletekre utaló megállapítást találták rágalmozónak, de elfogadták, hogy az újság jóhiszeműen járt el, hiszen a nyomozással szembeni kritikákról való tudósításukkal a közvéleményt tájékoztatták.

A fellebbviteli eljárásban 2001 novemberében a versailles-i fellebbviteli bíróság részben megsemmisítette az elsőfokú döntést. Az elsőfokú bíróság ítéletével szemben úgy értékelték, a bizarr nyomozás kitétel is kimeríti a rágalmozás tényállását, és ezzel a kérelmezők megsértették az eljárásban részt vevő két bíró becsületét és jó hírnevét. A fellebbviteli bíróság nem fogadta el a jóhiszemű eljárásra való hivatkozást, mivel a kérelmezők nem biztosítottak lehetőséget a másik félnek arra, hogy az ügygel kapcsolatos álláspontját kifejtse, és a cikkben szereplő megállapítások közül többet az újságíróknak tulajdonított a bíróság. Ezért July urat bűnösnek találták hivatalos személy megsértésében, a céget pedig polgári felelősség terhelte, pénzbüntetésre és kártérítésre ítélték őket. A Semmítőszék elutasította a fellebbezésüket. A kérelmezők szerint az ellenük hozott döntések sértik az egyezmény 10. cikkében garantált véleménynyilvánítási szabadságukat.

*A határozat.*¹⁰ A bíróság nem vitatta, hogy a francia hatóságok eljárása beavatkozást jelentett a 10. cikk szerint a kérelmezőket megillető véleménynyilvánítási szabadságba. A korlátozás törvényen alapult, és mások jó hírnevének és jogainak védelmét és a bíróságok tekintélyének és pártatlanságának fenntartását mint legitim célt szolgálta. A korlátozás

szükségességével kapcsolatban a bíróság ismét hangsúlyozta: a sajtó a demokratikus társadalom házórző kutyája. A sajtó elsődleges feladata, hogy a közérdeklődésére számot tartó ügyekről, így a bírósági rendszer működéséről hiteles tájékoztatást adjon.

A bíróság szerint a kérdéses cikk egy olyan ügygel kapcsolatos sajtótájékoztatóról számolt be, amely már egyébként is közügy volt. A strasbourgi testület hangsúlyozta: a nemzeti bíróságok nem írhatják elő a sajtó számára, hogy milyen eszközökkel és hogyan tudósítson egy eseményről. A testület véleménye szerint a cikk megjelölte egy-egy mondat mellett a forrást és helyesen alkalmazta az idézőjeleket annak érdekében, hogy nyilvánvalóvá tegye az olvasó számára, hogy egy-egy adott mondat kitől származott. A beszélők nevét szintén minden esetben feltüntették, és így az ő szövegük nem az újságíró saját véleményét tükrözi. Így például a fellebbviteli bíróság által kifogásolt *bizarr* jelző sem az újságírótól származik, hanem a sajtótájékoztató egyik résztvevőjétől, és bár kétségtelenül nem hízelgő jellemzés, de nem az újságíró személyes megnyilvánulása.

A bíróság ismételtelen kiemelte, hogy közfeladatot ellátó, hivatalos minőségükben eljáró közalkalmazottak esetében a megengedhető kritika határai szélesebbek. A kérdéses cikk publikálása során az kérelmezőknek nem kellett túlozniuk, bár még az is megengedhető lett volna. Nem fogadható el a nemzeti bíróságok azon érvelése, hogy a vitatott kifejezések nyilvánvalóan sértők, és a jóhiszemű eljárásra való hivatkozás elutasítása sem egyeztethető össze a sajtó házórző kutya szerepével. Mindezek alapján a bíróság úgy találta, a korlátozás mértéke nem volt arányban az elérni kívánt céllal, ezért nem tekinthető szükségesnek egy demokratikus társadalomban.

Polgári Eszter

JEGYZETEK

1. 37201/06. számú kérelem.
2. A bíróság 2008. február 28-án kelt ítélete.
3. 21906/04. számú kérelem.
4. A bíróság 2008. február 12-én kelt ítélete.
5. 39051/03. számú kérelem.
6. A bíróság 2007. december 13-án kelt ítélete.
7. 43546/02. számú kérelem.
8. A bíróság 2008. január 22-én kelt ítélete.
9. 20893/03. számú kérelem.
10. A bíróság 2008. február 14-én kelt ítélete.